

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

HOÀNG THANH HIẾU

NGHIÊN CỨU BIẾN ĐỘNG TÀI NGUYÊN RỪNG
TỈNH HÀ GIANG GIAI ĐOẠN 2000 - 2010

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC TRÁI ĐẤT

THÁI NGUYÊN - 2015

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

HOÀNG THANH HIẾU

NGHIÊN CỨU BIẾN ĐỘNG TÀI NGUYÊN RỪNG
TỈNH HÀ GIANG GIAI ĐOẠN 2000 - 2010

Chuyên ngành: ĐỊA LÝ TỰ NHIÊN
Mã ngành: 60.44.02.17

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC TRÁI ĐẤT

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS NGUYỄN THỊ HỒNG

THÁI NGUYÊN - 2015

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan kết quả đạt trong luận văn là sản phẩm của riêng cá nhân, không sao chép lại của người khác. Trong toàn bộ nội dung của luận văn, những điều được trình bày hoặc là của cá nhân hoặc là được tổng hợp từ nhiều nguồn tài liệu. Tất cả các tài liệu tham khảo đều có xuất xứ rõ ràng và được trích dẫn hợp pháp.

Tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm và chịu mọi hình thức kỷ luật theo quy định cho lời cam đoan của mình./.

Thái Nguyên, tháng 7 năm 2015

HỌC VIÊN

Hoàng Thanh Hiếu

LỜI CẢM ƠN

Lời đầu tiên, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến cô giáo PGS.TS Nguyễn Thị Hồng – Trưởng khoa Địa lý, trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên là người đã tận tình hướng dẫn, chỉ bảo và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình nghiên cứu và hoàn thành Luận văn này.

Tôi xin chân thành cảm ơn Ban Giám hiệu, Phòng Đào tạo trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên, các thầy cô giáo giảng dạy cùng toàn thể các bạn học viên lớp Cao học Địa khóa K21, trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên đã tận tình giảng dạy, đóng góp nhiều ý kiến quý báu cho tôi trong suốt quá trình học tập, nghiên cứu và thực hiện Luận văn.

Tôi cũng xin cảm ơn các đồng nghiệp của tôi tại Trường THCS Lê Quý Đôn Thành phố Tuyên Quang, tỉnh Tuyên Quang, cũng như các anh, chị ở chi cục kiểm lâm Hà Giang, chi cục lâm nghiệp Hà Giang đã tạo điều kiện và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành Luận văn. Tôi cũng xin bày tỏ lòng cảm ơn đến gia đình và bạn bè, những người luôn quan tâm, động viên, giúp đỡ và khuyến khích tôi trong quá trình học tập.

Thái Nguyên, tháng 7 năm 2015

Học viên

Hoàng Thanh Hiếu

MỤC LỤC

Trang

Trang bìa phụ	
Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục	iii
Danh mục các bảng.....	iv
Danh mục các hình	v
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Mục tiêu, nhiệm vụ và giới hạn của đề tài	2
3. Lịch sử nghiên cứu đề tài	3
4. Phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu	6
5. Cấu trúc luận văn.....	9
Chương 1: CƠ SỞ KHOA HỌC VÀ THỰC TIỄN NGHIÊN CỨU BIẾN	
ĐỘNG RỪNG.....	10
1.1. Cơ sở khoa học	10
1.1.1. Một số khái niệm	10
1.1.2. Khái quát về sự phân loại rừng ở Việt Nam	17
1.2. Cơ sở thực tiễn của việc nghiên cứu biến động rừng	22
1.2.1. Xu hướng biến động rừng trên thế giới và Việt Nam.....	22
1.2.2. Xu hướng biến động rừng Trung du Miền núi phía Bắc	24
Tiểu kết chương 1	25
Chương 2: HIỆN TRẠNG TÀI NGUYÊN RỪNG TỈNH HÀ GIANG GIAI	
ĐOẠN 2000–2010.....	26
2.1. Nhân tố ảnh hưởng tới thảm thực vật rừng tỉnh hà giang	26
2.1.1. Nhân tố tự nhiên.....	26
2.1.2. Nhân tố kinh tế - xã hội.....	35
2.1.3. Đánh giá chung về điều kiện tự nhiên, kinh tế xã hội	39
2.2. Hiện trạng tài nguyên rừng tỉnh Hà Giang giai đoạn 2000 - 2010.....	40

2.2.1. Hiện trạng thảm thực vật rừng năm 2000.....	40
2.2.2. Hiện trạng thảm thực vật rừng tỉnh Hà Giang năm 2010.....	48
Tiểu kết chương 2.....	55
Chương 3: BIẾN ĐỘNG TÀI NGUYÊN RỪNG TỈNH HÀ GIANG - GIẢI	
PHÁP PHÁT TRIỂN RỪNG ĐẾN NĂM 2020	56
3.1. Biến động thảm thực vật rừng tỉnh Hà Giang giai đoạn 2000 - 2010	56
3.1.1. Biến động về diện tích.....	56
3.1.2. Biến động về chất lượng rừng	71
3.1.3. Nhận định chung	74
3.2. Nguyên nhân gây biến động rừng tỉnh Hà Giang.....	76
3.2.1. Nguyên nhân biến động theo hướng tích cực.....	76
3.2.2. Nguyên nhân biến động rừng theo hướng tiêu cực.....	82
3.3. Dự báo, quan điểm, định hướng, mục tiêu và giải pháp phát triển thảm thực vật rừng tỉnh Hà Giang đến năm 2020	88
3.3.1. Dự báo các lĩnh vực liên quan đến phát triển rừng	88
3.3.2. Quan điểm.....	89
3.3.3. Định hướng phát triển	90
3.3.4. Mục tiêu	91
3.3.5. Nhiệm vụ cụ thể.....	92
3.3.6. Một số giải pháp chủ yếu	93
Tiểu kết chương 3.....	102
KẾT LUẬN.....	103
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH CÓ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN VĂN	104
TÀI LIỆU THAM KHẢO	105
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC BẢNG

	Trang
Bảng 1.1. Phân loại rừng và đất rừng 12]	21
Bảng 1.2. Diện tích rừng các tỉnh Trung du Miền núi phía Bắc	24
Bảng 2.1. Nhiệt độ trung bình các tháng và năm một số trạm tỉnh Hà Giang	28
Bảng 2.2. Lượng mưa trung bình tháng và năm tại một số trạm tỉnh Hà Giang	29
Bảng 2.3. Độ ẩm trung bình tháng và năm tại một số trạm tỉnh Hà Giang.	30
Bảng 2.4. Phân bố các taxon trong các ngành thực vật bậc cao	35
Bảng 2.5. Tỷ lệ sinh, tỷ lệ chết, tỷ lệ tăng tự nhiên và dân số Hà Giang.....	36
Bảng 2.6. Số liệu hiện trạng rừng và đất tỉnh Hà Giang năm 2000	40
Bảng 2.7. Hiện trạng phân bố rừng theo đơn vị hành chính tỉnh Hà Giang năm 2000 ...	44
Bảng 2.8. Cơ cấu và trữ lượng các loại rừng tỉnh Hà Giang năm 2000.....	47
Bảng 2.9: Số liệu hiện trạng rừng và sử dụng đất tỉnh Hà Giang năm 2010	48
Bảng 2.10. Hiện trạng phân bố rừng theo đơn vị hành chính Hà Giang năm 2010..	52
Bảng 2.11. Cơ cấu và trữ lượng các loại rừng tỉnh Hà Giang năm 2010.....	54
Bảng 3.1. Biến động diện tích và độ che phủ rừng tỉnh Hà Giang giai đoạn 2000 – 2010.....	57
Bảng 3.2. Biến động diện tích và độ che phủ rừng giai đoạn 2000 – 2010	58
Bảng 3.3. Biến động diện tích rừng theo đơn vị hành chính tỉnh Hà Giang giai đoạn 2000 – 2010	60
Bảng 3.4. Phân cấp mức độ biến động diện tích rừng theo đơn vị hành chính tỉnh Hà Giang giai đoạn 2000 – 2010.	64
Bảng 3.5. Biến động diện tích các loại rừng tỉnh Hà Giang giai đoạn 2000 - 2010 .	65
Bảng 3.6. Biến động diện tích 3 loại rừng chức năng tỉnh Hà Giang giai đoạn 2000 – 2010.....	69
Bảng 3.7. Biến động trữ lượng các loại rừng tỉnh Hà Giang giai đoạn 2000 – 2010	72
Bảng 3.8. Phân cấp biến động trữ lượng rừng tỉnh Hà Giang giai đoạn 2000 - 2010 ...	73
Bảng 3.9. Kết quả khai thác gỗ và lâm sản từ 2005 - 2010	83
Bảng 3.10. Dự báo nhu cầu lâm sản giai đoạn 2013 - 2015 và 2015 - 2020	89
Bảng 3.11. Quy hoạch bảo vệ và phát triển rừng giai đoạn 2016 – 2020.....	93

DANH MỤC CÁC HÌNH

	Trang
Hình 1.1. Vòng tuần hoàn vật chất và năng lượng trong hệ sinh thái [25].....	11
Hình 1.2. Diễn thế rừng Lim xanh ở Hữu Lũng, sông Thương (Lạng Sơn) [19]	13
Hình 1.3. Diễn thế rừng Lim xanh ở Vĩnh Phú và Hà Tuyên [19]	14
Hình 1.4. Các nhân tố ảnh hưởng tới thảm thực vật rừng [12]	17
Hình 1.5. Nhóm nhân tố sinh thái - phát sinh (địa lí - địa hình) [26]	18
Hình 1.6. Biểu đồ trắc diện và chiếu tán của các kiểu rừng kín, rừng thưa và quần hệ khô, lạnh vùng cao ở Việt Nam với một số loài cây ưu thế [25]......	20
Hình 2.1: Bản đồ hành chính Tỉnh Hà Giang	27
Hình 2.2. Biểu đồ nhiệt độ trung bình các tháng và năm một số trạm tỉnh Hà Giang ..	28
Hình 2.3. Biểu đồ lượng mưa trung bình tháng và năm tại một số trạm tỉnh Hà Giang ...	30
Hình 2.4. Biểu đồ độ ẩm trung bình các tháng và năm một số trạm tỉnh Hà Giang.	31
Hình 2.5: Bản đồ hiện trạng rừng tỉnh Hà Giang năm 2000.....	41
Hình 2.6. Biểu đồ cơ cấu hiện trạng sử dụng đất rừng tỉnh Hà Giang năm 2000 so với đất lâm nghiệp (Bảng 2.6).	43
Hình 2.7. Biểu đồ cơ cấu diện tích rừng so với đất có rừng phân theo đơn vị hành chính tỉnh Hà Giang năm 2000 (từ Bảng 2.7)	45
Hình 2.8: Bản đồ hiện trạng rừng tỉnh Hà Giang năm 2010.....	49
Hình. 2.9. Cơ cấu hiện trạng sử dụng đất rừng tỉnh Hà Giang năm 2010 so sánh với đất lâm nghiệp (Bảng 2.9).	51
Hình 2.10. Cơ cấu diện tích rừng so với diện tích đất có rừng phân theo địa phương tỉnh Hà Giang năm 2010 (Bảng 2.10).	53
Hình 3.1. Biểu đồ diễn biến diện tích rừng tỉnh Hà Giang giai đoạn 2000 – 2010	59
Hình 3.2. Độ che phủ rừng của tỉnh Hà Giang năm 2000 và 2010.....	59
Hình 3.3: Biến động thảm thực vật rừng tỉnh Hà Giang 2010 -2010	61
Hình 3.4. Biến động rừng theo đơn vị hành chính giai đoạn 2000-2010.....	63
Hình 3.5. Biến động diện tích các loại rừng tỉnh Hà Giang giai đoạn 2000 - 2010 .	67
Hình 3.6. Biến động diện tích 3 loại rừng chức năng tỉnh Hà Giang giai đoạn 2000 – 2010 (từ Bảng 3.6).....	70

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Công nghiệp hóa – Hiện đại hóa là một quá trình không thể đảo ngược, ngày càng mở rộng, phát triển trong tiến trình lịch sử phát triển loài người, nền tảng hàng đầu làm căn cứ và thúc đẩy quá trình trên chính là tài nguyên thiên nhiên. CNH-HĐH càng diễn ra mạnh mẽ, tài nguyên thiên nhiên ngày càng trở nên quý hiếm, hữu hạn, khó tái tạo, phục hồi và dường như là một bộ phận không thể tách rời có tầm quan trọng đặc biệt với xã hội hiện đại. Trong đó, rừng là tài nguyên vô cùng quý giá, là một bộ phận của môi trường sinh thái, có khả năng tái tạo một phần, rất phong phú và đa dạng, có giá trị to lớn về nhiều mặt đối với nền kinh tế quốc dân, văn hóa, du lịch, môi trường, an ninh quốc gia...

Rừng là một trong những thành phần quan trọng cấu thành sinh quyển, không những là nguồn tài nguyên sinh vật phong phú mà rừng còn giữ chức năng sinh thái cực kỳ quan trọng như: tham gia vào quá trình điều hòa khí hậu, đảm bảo chu trình chuyển hóa ôxy và các nguyên tố cơ bản khác trên hành tinh, duy trì tính ổn định và độ màu mỡ của đất, hạn chế lũ lụt, hạn hán, ngăn chặn xói mòn đất, làm giảm nhẹ sự tàn phá khốc liệt của các thiên tai, bảo tồn nguồn nước mặt và nước ngầm và làm giảm mức ô nhiễm không khí và nước...

Việt Nam là một đất nước nhiệt đới với phần lớn diện tích là đồi núi, đất đai màu mỡ, khí hậu nóng ẩm là những điều kiện vô cùng thích hợp để thực vật rừng phát triển. Sự phát triển của khoa học kỹ thuật, những đòi hỏi cao của nền kinh tế - xã hội và dưới sức ép của dân số ngày càng tăng nhanh đã gây ảnh hưởng rất lớn đến các nguồn tài nguyên nói chung và với tài nguyên rừng nói riêng. Trong đó, rừng ngày càng bị khai thác, huy động một cách triệt để nhằm phục vụ cho các mục đích, nhu cầu ngày càng tăng về lương thực thực phẩm, nhu cầu về gỗ, củi... cho sự phát triển kinh tế - xã hội của con người. Điều này dẫn tới vô số các hậu quả khác nhau cả trên lĩnh vực kinh tế - xã hội cũng như môi trường sinh thái. Rừng khai thác quá mức dẫn tới suy giảm tài nguyên rừng, gây hạn hán, lũ lụt, biến đổi khí hậu trên quy mô toàn cầu, gây xói mòn, thoái hóa, sa mạc hóa đất đai trên diện rộng.

Hà Giang là một tỉnh miền núi, giáp biên, nằm trong khu vực vùng núi cao ở cực Bắc của Tổ quốc. Với nhiều loài động, thực vật quý hiếm, rừng Hà Giang không những giữ vai trò bảo vệ môi trường sinh thái đầu nguồn cho vùng Đồng bằng Bắc Bộ mà còn cung cấp những nguyên vật liệu phục vụ cho sản xuất công nghiệp, xây dựng, y tế và là những điểm du lịch sinh thái lý tưởng. Trong những năm qua, tài nguyên rừng của nước ta nói chung và tỉnh Hà Giang nói riêng đang bị suy giảm nhanh chóng, rừng của ta đang mất đi hàng ngày hàng giờ bởi những tác động khai thác quá mức, không có quy hoạch của con người. Nguyên nhân của sự suy giảm đó là do sự can thiệp thiếu nhận thức, ý thức của con người; chặt phá rừng bừa bãi, đốt rừng làm rẫy, cháy rừng, phá rừng làm thủy điện... đã làm tác động mạnh tới hệ sinh thái rừng, chất lượng, đa dạng sinh học...

Từ thực tiễn của địa phương cho thấy việc nghiên cứu hiện trạng, phân tích sự biến động cũng như tìm hiểu nguyên nhân và đưa ra những giải pháp để phát triển bền vững với rừng của tỉnh Hà Giang cho hiện tại và trong tương lai là rất cần thiết trong giai đoạn hiện nay. Nghiên cứu về tài nguyên, biến động rừng có ý nghĩa rất lớn với vấn đề phát triển kinh tế, bảo vệ môi trường và an ninh quốc phòng ở tỉnh Hà Giang. Chính vì vậy tôi quyết định chọn đề tài “**Nghiên cứu biến động rừng tỉnh Hà Giang giai đoạn 2000- 2010**” làm Luận văn tốt nghiệp của mình, qua việc thực hiện Luận văn nhằm làm rõ xu hướng biến động rừng, trên cơ sở đó đưa ra một số đề xuất kiến nghị và giải pháp bảo vệ và phát triển tài nguyên rừng tỉnh Hà Giang.

2. Mục tiêu, nhiệm vụ và giới hạn của đề tài

2.1. Mục tiêu

Trên cơ sở lý luận và thực tiễn về hiện trạng rừng của tỉnh Hà Giang, xác lập xu hướng biến động tài nguyên rừng giai đoạn 2000- 2010, kiến nghị một số giải pháp bảo vệ tài nguyên rừng phát triển bền vững tỉnh Hà Giang.

2.2. Nhiệm vụ

Để giải quyết mục tiêu đề ra, đề tài tập trung giải quyết nhiệm vụ sau:

- Nghiên cứu cơ sở khoa học và cơ sở thực tiễn của sự biến động rừng.
- Thu thập phân tích xử lý số liệu liên quan đến vấn đề biến động tài nguyên rừng tỉnh Hà Giang.